

MAANDELIJKS

Tijdschrift

VAN HET EUROPEES GENOOTSCHAP
VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE

VOL. XXII (juni 1972) N° 6

Tijdschrift : MOORS E.

Bijdrage : Beschermend lid : 300 fr.
Lid : 200 fr.

te storten aan

LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, 1200 Brussel of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

DE MUNTEN VAN HET KONINKRIJK SIAM

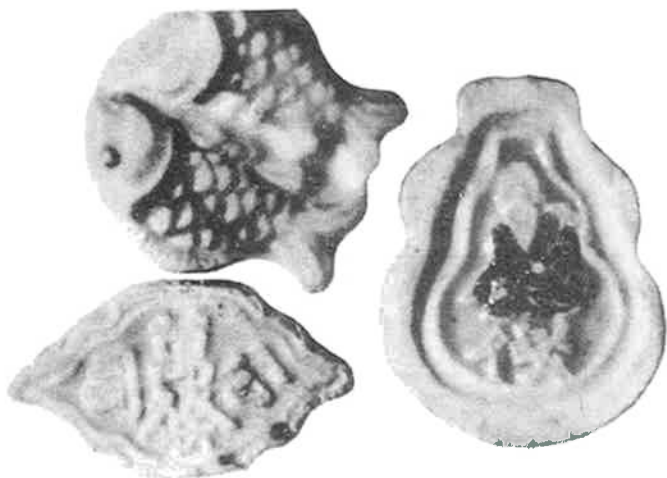
Slot

De houders van de speelhuizen alsmede de chinese handelaars,
brachten dus deze speciale penningen in omloop. Ze waren door

hen zelf vervaardigd, in porselein of in glas, soms wel in brons of in
lood en er was grote verscheidenheid in uitvoering.

Ze hadden steeds kleine afmetingen en waren gewoonlijk rond of veelhoekig van vorm, maar soms hadden ze het uitzicht van tabletten, munten of deurplaten (uithangborden van handelaars) insecten, vissen, sterren, enz..

Op een zijde kon men in chinese lettertekens de naam van HÖNG lezen, en de sociale rede van het huis van uitgifte.

Op de andere zijde, eveneens in het chinees, de fiduciaire waarde van het stuk of enkele klassieke citaten. Er komen ook stukken voor met een waarde aanduiding in het siamees, die de penning verondersteld wordt te bezitten. Alle chinese inschriften zijn in een dialecdialekt van Zuid-China. De aanduiding Hong en de citaten, in het algemeen aan klassiekers ontleend, variëren tot in het oneindige.

Wat de aanduiding, met betrekking tot de fiduciaire waarde betreft, kan men lezen :

Voor een salung, het chinese woord Tsiën ;

Voor een fuang, het woord phuong ;

Voor een att en voor een song-peï : aangepaste woorden.

Deze penningen, uitgegeven krachtens de toelating gegeven door de vergunningen of verloven van de speelhuizen, werden weldra een zeer gewaardeerd wisselmiddel en men vond dat ze zeer goed beantwoordden aan de behoefte van het kleingeld, reeds zolang voelbaar, dat de omloop zich weldra verder verspreidde dan zijn wettelijke werkkring.

Een ontginningsveld, zo gemakkelijk in het bereik van de vreemdelingen werkte spoedig in het voordeel van de hemelse ondernemers ; langzamerhand verschenen er een grote hoeveelheid namaak-penningen in de omloop en om zich hier tegen te verweren

waren de pachters der speelhuizen verplicht hun penningen terug binnen te roepen en ze tegen baar geld te vergoeden. Zonder dralen werden ze door nieuwe specimen vervangen, met andere vormen en

1 SALUNG 戲 = 儗 = 十

1 FUANG 方 = 十

1 SONG PEI 宋派

1 PAI 壹派

1 ATT 百文

1/16 SONG PEI 二百文 = 分 = 90

1 TICAL = 4 SALUNG = 8 FUANG = 16 SONG PEI = 32 PAI = 64 ATT

kleuren. Dat was de oorzaak dat er zulke grote verscheidenheid aan penningen werden aangemaakt en het mogelijk was een verzameling van 890 verschillende stuks op te bouwen.

Natuurlijk werd de regeringskontrolle immer scherper en in 1871 achtte men het nodig deze penningen ongeldig te verklaren en ze uit de omloop te trekken.

In de verzameling van deze penningen moet volgend onderscheid gemaakt worden : 1) bronzen stukken, min of meer uitgesneden met

in het midden de afbeelding van een viervoetig dier, een chinees letterteken en soms wel latijnse niet te ontcijferen hoofdletters. 2) Stukken in porselein, geëmailleerd aardewerk, faïence of glas. Bij deze laatsten werden gevarieerde kleuren gebruikt en de voorgestelde onderwerpen waren niet minder afwisselend: o.a. kevers, krabben, vissen, kleine vogels en planten. Op sommige van deze munten werden er menselijke hoofden afgebeeld, inzonderheid het profiel van Victoria, de koninklijke kroon op het hoofd en soms ook nog zoals afgebeeld op de munten van Engels Indië.

Hier volgen de munten die vandaag in Siam nog in omloop zijn (cauris, metalen- en rekenmunten).

SHELLEN :

Bih-ah (cauris) ;

METALEN MUNTEN :

Stukken in koper : Solot, met een waarde van 50 bih-ah,
Att, waarde 2 solot,
See of pay, waarde 2 att
Seek, waarde 2 see of 32 saga

Zilveren munten : Fuang, waarde 2 seek
Salung, waarde 2 fuang
Tical, waarde 60/100 van dollar

De zilveren munten, veelvouden van de tical, hebben om zo te zeggen geen wettelijke koers en men komt ze overigens zelden tegen.

REKENMUNTEN :

Er zijn volgende rekenmunten :

1. de *Tamlung*, die een waarde vertegenwoordigt van 2 piasters 40 in zilver.
2. de *Xang*, vertegenwoordigt 48 piasters in zilver,
3. de *Hahp-Nung*, vertegenwoordigt 2.400 piasters,
4. de *Pahra*, vertegenwoordigt 240.000 piasters.

Men zou wel kunnen zeggen dat Xang, Hahp en Pahra eerder gewichten dan muntvormen zijn. De Xang heeft dezelfde waarde als twee chinese catties of als $2 \frac{2}{3}$ engelse ponden. Voor de verhouding van deze verschillende munten onderling kan men best het werk van M. Haas raadplegen.

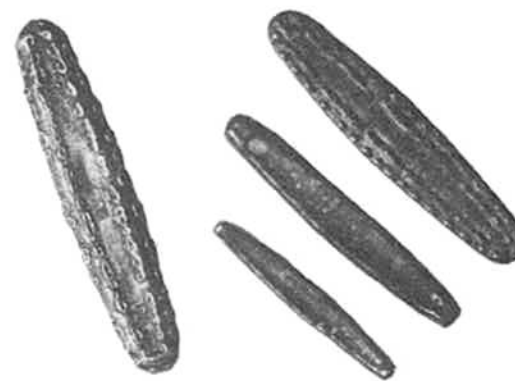
De koning van Siam oefent een zeker gezag uit op enkele cijnsplichte staten zoals Legor, Tringano, Kalantan, Patani, Quédah, Korat en verscheidene muang op de hoogte van Mé-Kong.

De meeste dezer staten bezitten hun eigen munten; zo komt het dat de staten van het maleise schiereiland munten slaan in tin met arabische en soms wel chinese lettertekens.

De munten zijn tegelijk in omloop met deze van brits Indië, nederlands Indië, de mexikaanse piasters, enz...

Wat de munten van de Mé-Kongvlakte betreft, men vindt er de gevestigde muntsoorten gebruikt in Siam en Annam en, in vervan-

ging van absoluut ontbrekende kleinmunt, bedienen de inlanders zich ofwel van plaatjes in smeedijzer met een gewicht van 250 tot 300 gram, ofwel van kleine koperen staven in de vorm van een prauw en ook soms wel van gongs in geslagen messing.

In werkelijkheid betreft het hier geen munten meer en dit is zó waar dat in de streken waar het metaal niet gewild is in de ruilhandel, men op de markten ruilde met buffels, aarden waterkruiken, zeezout, katoenen stoffen, messingdraad, glazen sieraden, enz... Vermelden we hier evenwel de geslagen munten gebruikt in de provincie Battambang.

Deze provincie maakte eertijds deel uit van het koninkrijk Cambodja maar kwam onder de heerschappij van Siam ingevolge een opstand door zijn gouverneur. Sindsdien wordt ze bestuurd door een soort onderkoning die munten aanmaakt en recht spreekt op hoger en lager niveau.

De munten van Battambang, zo groot als een onzer centimes, zijn uit verzilverd koper. Op éne zijde hebben ze het inschrift « Prea-dombang » (gewijde knots) en op de keerzijde onderstaande figuur

de vogel Krut (garouda). Zij zijn gangbaar in de provincie Battambang en in de aangrenzende provincie Siem-Réap. Men noemt ze Sleng, naar de braaknoot waarvan ze trouwens de verkleinde vorm hebben.

Tot in 1880 werden de stukken aangemunt met de rudimentaire middelen van eertijds. Maar in deze periode bestelde een Indiër, belast met de aanmunting, moderne machines in Europa en sindsdien worden de mooie hedendaagse munten aangemaakt.

J. SILVESTRE

Uittreksel uit het verslag van het ministerie van financiën (Parijs) jaar 1901, bladzijden 277/284.

Red. Bewerkt.

WYCKAERT Valère, Mechelen

DE TCHIGOUMBI

Gedurende de reis n° 54 van de m/v MOANDA, Antwerpen Matadi en terug is het schip binnengelopen in Pointe Noire (Republique Populaire du Congo). Van de gelegenheid gebruik makend ben ik even binnengewipt in het plaatselijk museum (La manufacture d'Art et Artisanat Congolais). Hier kwam ik plotseling te staan voor enkele tentoonstellingskasten gevuld met wat wij in Europa verkeerdelijk noemen « Slave rings ».

Na enkele uren over en weer gepraat (dit is een plaatselijke gewoonte) werd ik in de mogelijkheid gesteld de dubbels van het museum af te kopen. (Hier heerst eveneens een groot tekort aan subsidies). Dit was in totaal een hondervijftigtal ringen waaronder enkele grote, zeer fraai gevormd.

De werkelijke expositiestukken (deze wou men onder geen beding noch prijs verkopen) waren een tiental ringen al dan niet volledig gesloten en bestaande uit allerhande stoffen en niet zoals bij ons meestal gedacht enkel brons. Er bevonden zich enkele zeer kostbare ivoren exemplaren, prachtig uitgesneden en bewerkt. Ook waren er enkele zilveren en zuiver koperen.

Hieronder volgt nu de vertaling van de verklaring afgelegd door de conservator van het museum alsook een samenvatting van de uitleg gegeven door het hoofdmuseum van Brazaville.

Deze ringen zijn hoofdzakelijk afkomstig uit de streken van BAVALI alwaar ze ook het langst in gebruik zijn gebleven.

Deze gebruiken zijn verdwenen rond het jaar 1954 onder invloed van de Franse overheersing.

De ringen (om hierop terug te komen) worden dus in werkelijkheid MILOUNGA genoemd en kunnen ooit wel gebruikt zijn als slavenringen maar dit wordt ten sterkste bestreden hier ten lande.

De enkele slaveringen hier aanwezig bezitten allen een oog dat werd aangesmeed en dat diende om een keten door te steken, ze zijn ook allen volledig rond gesmeed en gesloten.

De rijkdom van de ouders van de jonge Tchicoumbe kwam tot uiting in de enkelringen. Indien deze uit ivoor of zeer dik brons waren dan mocht de bruidegom er op rekenen dat de bruidschat gepeperd ging worden. Deze ringen echter konden niet plaatselijk vervaardigd worden, dit om diverse redenen, zoals gebrek aan brons en de kennis om het te smeden. Het diende geleverd te worden door de stammen in de bergen. Het ivoor kon men wel bemachtigen doch niet bewerken, hiervoor had men indiers nodig die werkelijke meesters in de kunst zijn.

Hierdoor is de ring in de negentiende eeuw uitgegroeid tot een zeer belangrijk ruilmiddel. De stammen uit de bergen verkochten de ringen aan de Portugese handelaars (ruilen tegen levensmiddelen gereedschap e.a.) en deze ruilden ze om met de stammen uit de lagere gebieden tegen huiden, vee, vis en arbeidsprestaties. Later werd dit gebruik overgenomen door de Fransen tot het langzaam uitgestorven is rond de jaren 1954.

De ringen zelf dienen eigenlijk niet beschreven te worden, gezien er geen twee dezelfde te vinden zijn. Men vindt er mooi ronde en haast vierkante, met verdikte uiteinden en dunner wordende, mooi versierde en zeer gewone volledig gesloten en open enz. enz. ;...

WAERZEGGERS Karel

VALSE MUNTEN

In het bulletin van April 1972 n° 4 konden de leden onder de titel « waarschuwing » kennis nemen hoe het stuk van Willem I, atelier Brussel, jaartal 1823, door de koper zal herslagen worden op 5.000 ex. voorzien van gekartelde rand.

Het is niet denkbeeldig dat niettegenstaande zelfs de goede bedoelingen van een namaker, door bepaalde munt of merktekens aan te brengen, deze door gewetenloze verkopers worden verwijderd en alzo onenigheid verwekken bij de numismaten.

Dat nog meer landen en verenigingen zeer bekommerd zijn en bevreesd voor deze namakers, bewijst de volgende uittreksels uit « BERICHTEN » n° 64 augustus 1971. Kricheldorf Verlag 78 Freiburg im Breisgau, Günsterstalstrasse 16, Deutschland.

Wij geven de tekst in de originele versie weer zodat de inhoud niet zou verkeerd begrepen worden.

1. *Auf der « Numismata 71 » im Löwenbräukeller in München (15./16. Mai 1971) wurde der 40jährige Kaufmann Lothar M. aus*

Frankfurt festgenomen, da er an seinem Ausstellungsstand gefälschte österreichische 25-Schillingstücke 1957 angeboten hatte. Angeblich will der zur Vernehmung Festgenommene die Fälschungen in Marburg ersteigert haben.

2. *Wegen Herstellung falscher 50-Pence-Münzen* wurde der Klempner Reginald Ballard in der britischen Stadt Hertford zu zwei Jahren Gefängnis verurteilt. Aus dem bei seiner Berufsarbeit anfallenden Material hat der Klempner etwa 400 falsche 50-Pence-Stücke hergestellt und diese in Wirtschaften untergebracht. Seine Kenntnisse habe er aus zwei Büchern der städtischen Bibliothek bezogen.

3. *Falsche österreichische Goldmünzen*, die nicht den erforderlichen Goldgehalt enthielten, wurden von einem 40jährigen Schlosser in München zum Kauf angeboten. Ein Münzhändler entlarvte ihn, und die Polizei konnte 149 dieser Fälschungen sicher stellen.

Met onze dank aan Kricheldorf-Verlag 78 Freiburg im Breisgau die ons de toelating gaf deze bijzondere teksten uit het blad « BE-RICHTE » over te nemen.

AL DE MUNTEN VAN DE WERELD

Een geschiedenis van hun onheil

De monetaire beroering waarvan we onlangs getuige waren en die nog verder aanhouden zal, maakt het bijzonder moeilijk om op dit gebied een samenvatting te geven. Dit waagden nochtans, met goed gevolg trouwens, twee bevoegde technici in de economie, de heren René Sédillot, directeur van « La Vie française » en Franz Pick, amerikaans non-conformistisch economist, wiens denkwijze we vaak publiceerden.

In 1955 gaf R. Sedillot een woordenboek voor de wisselhandel uit met als titel : « Toutes les monnaies du monde ». Daarin schilderde hij de geschiedenis van alles wat sinds onheuglijke tijden gediend heeft om de waarde als dusdanig te meten. In een uitgebreid en goed gedocumenteerd voorwoord zette hij uiteen hoe de munten geboren worden, hoe ze leven, zich vermenigvuldigen en sterven. De inleiding was vlijmscherp ; ze eindigde als volgt : « dit zal slecht aflopen, zegt de papegaai van Jaques Bainville in « Jaco et Lori ». En wat de munten betreft : het eindigt altijd slecht ».

Maar de jaren vervliegen en de gebeurtenissen volgen elkaar op. Er was een overvloedige dokumentatie, zin voor aktualiteit en de moed van Dr. F. Frick uit New-York nodig om de stof te hernemen, haar te vervolledigen en te vernieuwen. Alzo kwam vandaag het boek van de pers, in het engels geschreven uiteraard « All the monnes of the World — A chronicle of currencies value » .

Het is een prachtig werk met een weergaloos bewijsmateriaal maar, onze lezers wezen gewaarschuwd, met een tamelijk hoge prijs : 30 dollar of 1500 BF. Het ligt voor de hand dat het derhalve slechts een klein aantal private lezers zal bereiken en dat het zich veeleer aanmeldt als een reeds gespecialiseerd boekerijbezit. Het zal ongetwijfeld wel voorhanden zijn in de 10.000 universiteiten van de wereld. Van daar uit zal dit uitermate interessante boek wel zijn weg naar de lezer vinden. Uitgever : Pick Publishing Corporation, 21, West Street, New-York.

Het is haast ongelooflijk, zo zegt de passende inleiding bij de 2de uitgave, dat gedurende de 17 jaren die er liggen tussen dit boek en dat van Mr. Sédillot, er niet minder dan 418 gehele of gedeeltelijke muntontwaardingen doorgevoerd werden door zo wat 108 regeringen. Bepaalde munten ondergingen talrijke devaluaties, in Chili gebeurden er meer dan honderd en Brazilië nam er minstens 50 voor zijn rekening. In andere landen zoals bv. Indonesië, is het zelfs niet mogelijk het aantal van die bedrieglijke bankroeten bij benadering te bepalen. Hier werd weinig ruchtbaarheid aan deze gebeurtenissen gegeven ofschoon ze miljarden, zelfs triljoenen verzwolgen hebben, zonder de minste schadeloosstelling voor de benadeelde eigenaars.

Er zijn maar drie landen waarvan de geldwaarde, in goud uitgedrukt, toegenomen is : het zijn Canada, West-Duitsland en Nederland. In andere landen, zoals de Bahamas, Fidji en Hongkong werden technische opwaarderingen doorgevoerd, maar deze revaluaties werden praktisch teniet gedaan door de stijging van de levensduurte in deze landen.

Begin 1971, bij het ter perse gaan van dit boekdeel, zat men volop in een grote monetaire omwenteling. De munteenheid van de Verenigde staten, de « mini-dollar » welke nog steeds de belangrijkste muntreserve ter wereld is, zal het onvermijdelijke lot van alle slecht beheerde munten ondergaan. De voorbereiding tot het opnemen van alle individuele activa is een beslissende stap naar de controle van de buitenlandse wisselmarkt en op de reusachtige zwarte markt die dit stelsel onafwendbaar in zich draagt. En dit zal zijn invloed hebben op het papiergeld van de gehele wereld en zal leiden tot nog meer onteigeningen van alle spaarders die aan de monetaire wetgeving van hun land onderworpen waren.

Na dit weinig bemoedigende vooruitzicht, vindt men dus de geschiedenis van alle munten, inbegrepen deze die verdwenen, in dit boekdeel terug. Zo verneemt men bv. dat onder de benaming van « Pond » er 35 munten bestaan en eveneens 35 onder de naam « Dollar ». Wij vonden 21 soorten « frank » waaronder onder andere de katangese, kortstondige munt geboren op 10 aug. 1960 en gestorven op 10 januari 1963, na de ineensstorting van de katangese sessie.

Natuurlijk wordt België ook vertegenwoordigd door de frank waarvan de « voorouders » afstammen uit de 14de eeuw toen Lodewijk II, graaf van Vlaanderen reeds een « Franc à cheval » en een « Franc à pied » liet aanmaken, als nabootsing van deze die in Frankrijk geslagen werden. Willem V liet eveneens « Francs à cheval » slaan. Men weet dat ons land vervolgens een periode kende van wisselvallige munten, de gulden was doorgaans de meest gebruikte eenheid. De huidige frank verscheen voor het eerst in 1832 tijdens de eerste onafhankelijke regering van België.

De gulden dateert eveneens uit de 14de eeuw, de gouden florijn was een namaaksel van een te Florentië geslagen exemplaar. Hij werd te Luxemburg uitgegeven door graaf Jan de Blinde, eveneens in Henegouwen, in Vlaanderen, Brabant en in Holland. Zijn waardevermindering was slechts gering en, de gebeurtenissen van de 2de wereldoorlog uitgezonderd, behield hij een soliede goudwaarde.

Inderdaad, bij zijn eerste verschijning in 1489 had hij een goudgewicht van 2,7 gram en we vinden hem terug begin der 17de eeuw, in 1603 met 0,9 gram goud. In 1749, is hij nog slechts 0,66 gram goud waard.

Na het napoleontische tijdperk, in december 1816, nadat de franse munten in Holland uit de omloop genomen werden, werd het goudgewicht van de florijn vastgelegd op 0,6 gram, wat ook nog zijn pariteit was in 1914 en deze behield tot de devaluatie met 20 % in 1936. In 1944 onderging hij een nieuwe waardevermindering ingevolge oorlogsomstandigheden en in 1949 volgde hij het pond in zijn val, hij werd teruggebracht tot 0,233 gram fijn goud.

Men weet dat hij in 1961 gelijke tred hield met de eerste opwaardering van de Deutsche Mark wat hem terug een goudgewicht van 0,245 gr bezorgde. Sinds 5 mei 1971 werd hij vlottende munt maar nauwelijks verschillend van zijn vroegere pariteit (in het algemeen 1 tot 2 %).

In dit boek vinden we niet enkel de pariteit en de behandeling terug waaraan deze munten onderworpen waren, maar tevens alle mogelijke aanduiding aangaande de aanmuntning. Zelfs de oorsprong van de benaming der munten kan eveneens opgevolgd worden, bv. deze van de dollar die afkomstig is van de oude oostenrijkse Thaler, van het pond, eenheid van gewicht, waarvan het de voorletter L behield, het wordt « Libra » geschreven (en wordt « pond » uitgesproken. De écu wordt eveneens veelvuldig aangewend door verscheidene landen onder verschillende benamingen. Er bestaan de dag van vandaag nog escudos die dezelfde oorsprong hebben. Vermelden we ook nog de namen ontleend aan de afbeeldingen die op de stukken voorkwamen : kroon, schaap, lam, enz. De familie van de muzelmaanse munten, heeft als de belangrijkste vertegenwoordiger de Dinar, wat afgeleid is van het oude latijnse woord : « Denarius » en dat behouden bleef onder de naam « Denier ».

En vergeten we de schilderachtige munten niet als daar zijn de « Patard » die bij ons gangbaar was, de « Liard » (oord) en vooral de befaamde stuiver, teloorgegaan door de inflatie van de 20ste eeuw en door het verlies aan koopkracht van de munten. Wat de « Cent » betreft, dit is een erfenis uit het koninkrijk der Nederlanden (1815-1830) en hij vertegenwoordigde toen het honderdste deel van een gulden wat tijdens de 19de eeuw het equivalent was van 2,08 belgische frank. De « centen » die men voor 1914 in de doopvont wierp, waren koperen stukken met een waarde van 2 centiem. Hun koopkracht was destijds dezelfde als deze van de huidige frank.

Wat de nieuwe benamingen van de munten betreft, er zijn er maar weinig, de bijzonderste is de Rand, tot leven geroepen in 1961 toen Zuid Afrika het decimale stelsel aanvaardde. Naar het schijnt is dit de jongste der muntnamen, de oudste is de griekse Drachme, waarvan de oorsprong terug gaat tot de 6de eeuw voor Christus.

De « Talent » met een gewicht van 25 kilogr. zilver en gelijk aan 6.000 drachmen, stamt ook uit dit tijdperk.

Dit is een greep uit de aanduidingen ons gegeven in het nieuwe boekdeel van Sédillot-Pick : in weerwil van hun saaiheid en hun technisch aspekt, bieden deze gegevens een belangrijk tijdsgebeuren, wat aan dit werk een zeer hoge documentaire waarde geeft.

Uit *Libre Belgique* 3-4 juli 1971

DE HUISMUNTEN VAN DE « BROEDERS VAN LIEFDE »

Het is mij de laatste tijd opgevallen dat er belangstelling wordt getoond voor de huismunten, die in de instellingen van de « Broeders van Liefde » in gebruik waren. Het heeft mij aangezet die dingen nog eens goed te bekijken en aan de hand van die korte studie mijn persoonlijke bevindingen en gevolgtrekkingen voor wat betreft de vermoedelijke periode van uitgifte bij benadering te kunnen bepalen.

De vraag stelt zich natuurlijk eerst : « Wanneer werd begonnen met de uitgifte ervan ? » Ik had jaren terug de gelegenheid inzage te nemen van briefwisseling die daarover gevoerd werd met het « hoofdhuis » te Gent en kan voor een vaste waarheid verklaren dat het in 1909 was dat voor de eerste maal werd overgegaan tot het gebruik dezer zogenaamde huismunten, ten gebuike van de patienten, die er konden mee betalen in de kantien. Dit z.g.z. geld zouden ze hebben kunnen verdienen door kleine werkprestaties.

Bij nader bekijken kunnen wij de uitgifte vaststellen van drie reeksen : al of niet met toevoeging aan de muntzijde van een driehoekje. De muntwaarden, gespreid over die drie reeksen, ging over stukken in aluminium van 5, 10, 25 en 50 ct. en stukken in messing

van 1, 2 en 5 fr. Op de voorzijde kwam, in het veld en in het groot, het waardecijfer voor, evenwel zonder vermelding van de munteenheid, in dit geval de frank. De tekst errond luidt, links : Broeders van Liefde, en rechts : Frères de Charité. De keerzijde van alle stukken draagt in het veld een vlamvend hart, op (gekruisd) een anker en een kruis. Bovenaan de tekst : Deus Caritas Est. Tot daar een korte beschrijving van de stukken ten gerieve van die lezers-verzamelaars die ze niet zouden kennen.

Er bestaat een reeks van 0.05 - 0.10 - 0.25 en 0.50 en van 1 en 2 (zeggen wij « frank ») die aan de muntzijde een tekst vertoont die, onderaan, wordt gescheiden door een punt en een driehoekje. (Bij de aluminium stukken bevindt zich deze driehoek iets hoger). Het is mij opgevallen dat hier wél de kleine waarden van bestaan, maar dat het grote stuk van 5 (frank) ontbreekt. Hieruit zou men het besluit kunnen trekken dat deze reeks vóór 1914 werd aangemaakt. Immers, de waarde toenmaals van 5 Fr. lag zo hoog, dat men zou mogen veronderstellen dat zulkdanig stuk geen nut in deze instellingen heeft gehad en er dus ook geen werden aangemaakt. De meeste van deze munten zijn in minder goede staat van bewaring, wat een langer gebruik verklaart. Ter intentie van de liefhebbers kan ik ook nog zeggen dat er een, zeer zeldzame, variëteit bestaat van het stuk van 2 (frank). Het beruchte driehoekje staat veel dichterbij het punt en op de Kz. is er een stempelwijziging, want het hart heeft een vlam met 6, i. p. v. 5 tongen, zoals op AL de overige stukken der drie reeksen.

Een tweede reeks waarvan slechts de messing stukken van 1, 2 en 5 gekend zijn, ziet het driehoekje verhuizen naar rechts van het waardecijfer. Mag aangenomen worden dat deze reeks zou kunnen gemaakt zijn ná 1918, want door de prijsstijgingen tengevolge van de Wereldoorlog I, had een stuk van 5 fr. heel wat minder waarde en dat zou verklaren dat besloten werd ditmaal ook stukken met het waardecijfer 5 te doen slaan, alhoewel in veel mindere mate dan dit later het geval zou zijn met dit stuk uit de derde reeks.

Ook van de stukken van 1 en 2 zouden er minder zijn aangemaakt, aangezien er nog voldoende van de eerste reeks bestonden. Het stuk 5 is werkelijk schaars te noemen en steeds in minder goede staat van bewaring aangetroffen.

Komt ten slotte de derde reeks aan de beurt. Deze heeft het driehoekje kwijtgespeeld en de tekst onderaan is alleen gescheiden door een punt. Hiervan bestaan de waarden 0.10 - 0.25 - 0.50 en 1, 2 en 5 (frank). De stukken in aluminium komen niet zo vaak voor, maar wel deze van 1 en 5, die zelfs nog in SUP en FDC voorkomen, wat doet veronderstellen dat er heel wat meer van werden vervaardigd en dat de datum van uitgifte ervan niet zo lang voor Wereldoorlog II lag. Het stuk van 2 (frank) is zeldzamer en komt slechts in minder goede staat voor, waardoor we zouden kunnen besluiten

dat er van deze waarde nog voldoende stukken van de vorige reeksen voorhanden waren. Ook valt het op dat het aluminium stukje van 0.05 van de eerste reeks niet meer heruitgegeven werd, wat er ook op schijnt te wijzen dat deze reeks veel later werd gemaakt, aangezien de koopkracht van 5 ct. toch zo laag lag, dat er geen reden meer bestond ze nog te vervaardigen.

Los van al deze uitgiften bestaat er een reeks van 7 muntjes, alle van gelijke grootte, die afzonderlijk in gebruik was in het huis der B. V. L. te Dave, bij Namen. Als ik me goed herinner waren de waarden resp. 1, 2, 5, 10, 25, 50 ct. en 1 fr. Één ervan droeg een gaatje in het midden en een ander twee gaatjes. Deze stukjes zijn uiterst zeldzaam. Of er nog andere reeksen in andere instellingen werden gebruikt is mij nimmer ter ore gekomen.

We zouden niet volledig zijn moesten we nalaten melding te maken van de uitgifte van biljetten, die ook in deze instellingen werden in omloop gebracht. Er bestaat een reeks van vier biljetten, aan één zijde bedrukt. De waarden zijn 10, 20, 50 en 100 fr. en ditmaal werd de munteenheid wél aangeduid. De kleuren zijn resp. rood, groen, geel en blauw. De afmetingen zijn voor alle waarden gelijk, t.t.z. 11 cm. × 6,7 cm. Aan de muntzijde werd een overdruk aan de instelling en de stad of gemeente verouden, voor zover ze gebruikt werden, want omloop genomen te zijn, voor ieder der appart met haar naam zijn bedrukt. Het

getal dat er mij bekend. lling, is wel interessant en aan de verzamelaars mede : biljetten van 1000 ex., van 50 fr. 500 ex. en van 100 fr. en werd een gelijkwaardige reeks van vier biljetten aangemaakt, aan beide kanten bedrukt met een gewijzigde cliché. Aan de ene kant bevindt zich o.a. een grote cirkel met de letters : BVL (= Broeders van Liefde) en aan de andere zijde een gelijkaardige cirkel met bovenaan (alléén in het Frans) « Le supérieur-Économe », met plaats vrijgelaten om het stempel van de instelling aan te brengen. Verder werden er verschillende gebouwen, o.a. de kathedraal van Antwerpen, ter illustratie gebruikt. Wat mij persoonlijk betreft zag ik van deze laatste reeks slechts weinige die zulk een stempel droegen, wat mij doet veronderstellen dat ze niet in alle inrichtingen werden gebruikt ofwel dat van verder gebruik werd afgezien.

Tot daar mijn bevindingen die ik hier weergegeven heb voor wat ze waard zijn, met de hoop nochtans de belangstellende verzamelaar van nut te zijn geweest.

Wilrijk,

R. TIMMERMANS

P. S. Schrijver dezes houdt zich graag ter beschikking voor wie belangstelling heeft. Te bereiken van 1 april tot 31 oktober.

**KLEIN REPERTORIUM VAN DE
HEDENDAAGSE EUROPESE NUMISMATIEK
DUITSLAND**

ATELIERS

A = Berlijn	E = Dresden
B = Hanover (1871-78)	F = Stuttgart
B = Wenen (1938-44)	G = Karlsruhe
C = Frankfurt	H = Darmstadt
D = Munchen	J = Hamburg

WILHELM Ier EN FRÉDÉRIK III

1 Pfennig - Yeoman 1

Datum	Slag	A	B	C	D	E	F	G	H	J
1873	330.000	x	x	-	x	-	-	-	-	-
1874	72.955.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1875	174.407.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	90.007.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1877	560.000	x	x	-	-	-	-	-	-	-
1885	8.673.000	x	-	-	-	x	-	x	-	x
1886	23.178.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1887	33.727.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1888	29.294.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1889	45.239.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x

2 Pfennig - Yeoman 2

1873	3.825.000	x	x	x	x	-	x	x	-	-
1874	90.708.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1875	138.624.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	69.898.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1877	9.887.000	x	x	-	-	-	-	-	-	-

5 Pfennig - Yeoman 5

1874	32.859.000	x	x	x	x	x	x	-	-	-
1875	110.260.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	90.024.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1888	13.742.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1889	19.975.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x

10 Pfennig - Yeoman 6

1873	3.292.000	x	x	x	x	-	x	x	x	-
1874	45.286.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1875	78.179.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x

1876	108.248.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1888	16.137.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1889	21.137.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x

20 Pfennig - Yeoman 12

1873	6.200.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1874	44.065.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1875	50.704.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	79.916.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1877	700.000	-	-	-	-	-	x	-	-	-

20 Pfennig - Yeoman 7

1887	5.001.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1888	10.009.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x

50 Pfennig - Yeoman 13

1875	22.391.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	75.952.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1877	16.905.000	x	x	x	x	x	x	-	x	x

50 Pfennig - Yeoman 14

1877	27.318.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1878	364.000	-	-	-	-	x	-	-	-	x

1 Mark - Yeoman 17

1873	1.389.000	x	x	x	x	-	x	-	-	-
1874	32.396.000	x	x	x	x	x	x	x	x	-
1875	74.592.000	x	x	x	x	x	x	x	x	x
1876	35.121.000	x	-	x	x	-	x	x	x	x
1877	745.000	x	x	-	-	-	-	x	x	x
1878	5.482.000	x	x	x	-	x	x	-	-	-
1879	156.000	x	-	-	-	-	-	x	-	x
1880	3.215.000	x	-	-	x	x	x	x	x	x
1881	11.483.000	x	-	-	x	x	x	x	x	x
1882	2.438.000	x	-	-	-	-	-	x	x	x
1883	1.487.000	x	-	-	x	x	x	-	-	x
1885	2.348.000	x	-	-	-	-	-	x	-	x
1886	4.926.000	x	-	-	x	x	x	x	-	x
1887	3.005.000	x	-	-	-	-	-	-	-	-

ECHOS UIT DE WERELD VAN DE NUMISMATIEK

Algerië

50 Centimes 1971, koper-nikkel-zink. Gangbaar type.

Duitsland (W)

20 Mark 1972, zilver-herdenking van Schiller.

Mexico

5 Pesos 1971, cupro-nikkel. Herdenking der helden van de onafhankelijkheid / Vincente Guerrero.

Mongolië

1 Tugrik 1971, aluminium-brons. Herdenking van de 50^e verjaring der oprichting van de mongoolse staat.

50, 20, 15 Mongo 1970, cupro-nikkel. Nieuw gangbaar type.

Polen

10 Zlotych 1971, cupro-nikkel. Geslagen voor de FAO.

Zoals gewoonte verkoopt Polen twee niet aangenomen proeven van hetzelfde type.

Er dient wel betaald in dollars, munten van de volksdemocratiën worden niet aanvaard.

NUMISMATISCHE TENTOONSTELLING JUNI / AUGUSTUS 1973 TE BRUSSEL - PENNINGKABINET EN ANTWERPEN - ZOO

Mogen wij de leden nogmaals herinneren aan de tentoonstelling « Het dier in munt en medaille ».

De inschrijvingsformulieren moeten einde oktober 1972 ingediend worden en wij zouden het op prijs stellen dat het bureel van de afdeling een eerste nazicht zou houden :

1. om dubbel gebruik te vermijden
2. de toestand van de voorgelegde munten of medailles oordeelkundig te selecteren en de gebeurlijke versleten stukken van de hand te wijzen.

Dit zou, zoals het in Antwerpen voorzien is, einde september kunnen gebeuren, om tegen einde oktober startklaar te zijn.

Wij danken U hartelijk voor Uw medewerking, die tot een roemrijk succes voor het E.G.M.P. moet leiden.

N.B. : Er zijn nog formulieren te verkrijgen bij de voorzitters of op de redactie.